

ارزیابی رفتاری راتر مخصوص کودکان

مایکل راتر

(فرم والدین)

نم و نلم خانوادگی: _____ جنسیت: _____ تاریخ تولد: _____ کلاس: _____
آدرس: _____

این پرسشنامه مربوط به انواع رفتارهایی است که گاهی در کودکان دیده می‌شود. لطفاً به پرسش‌ها بر مبنای وضع رفتارهای کودکان در ۱۲ ماه گذشته پاسخ دهید.

مسائل تندرستی

در زیر فهرستی از مسائل جزئی تندرستی را می‌خوانید که اکثر بچه‌ها در بعضی مواقع دارند. لطفاً با کشیدن X در یکی از سه خانه مشخص کنید که کودک شما چه اندازه گرفتار هر یک از این مسائل است؟

هرگز گاهی اما غالباً در هفته نشان می‌دهد حداقل یک بار در هفته

الف: شکایت از سردرد

هرگز گاهی اما غالباً در هفته نشان می‌دهد حداقل یک بار در هفته

ب: درد معده با تهوع

هرگز گاهی اما غالباً در هفته نشان می‌دهد حداقل یک بار در هفته

پ: آسم (تنگی نفس) یا نفس نفس زدن

هرگز گاهی اما غالباً در هفته نشان می‌دهد حداقل یک بار در هفته

ت: خیس کردن شلوار یا جا (زیرشلوار)

هرگز گاهی اما غالباً در هفته نشان می‌دهد حداقل یک بار در هفته

ث: رها کردن مدفوع در شلوار یا عدم کنترل مدفوع

هرگز گاهی اما غالباً در هفته نشان می‌دهد حداقل یک بار در هفته

ج: قشقرق دارد (از دست دادن خلق عادی همراه با فریاد و حرکات خشمگینانه و غیره)

هرگز گاهی اما غالباً در هفته نشان می‌دهد حداقل یک بار در هفته

چ: هنگام رفتن به مدرسه گریه می‌کند یا از وارد شدن به ساختمان مدرسه امتناع می‌کند

هرگز گاهی اما غالباً در هفته نشان می‌دهد حداقل یک بار در هفته

ح: از مدرسه در می‌رود

هرگز گاهی اما غالباً در هفته نشان می‌دهد حداقل یک بار در هفته

عادت‌ها

لطفاً در مقابل مورد صحیح در داخل خانه علامت (X) بگذارید.

۱ - آیا لکنت زبان دارد؟

درست نیست تا حدودی درست است کاملاً درست است

۲- آیا غیر از لکت مشکل دیگری در تکلم با دیگران دارد؟

- درست نیست تا حدودی درست است کلاً درست است
- اگر بله است لطفاً آنها را توضیح دهید:

۳- آیا او هرگز چیزی را سرقت می‌کند؟

اگر بله (گاهی یا اکثراً) است آیات شمل موارد زیر می‌باشند: بگذارید.

- سرقت‌های کوچک مثلاً مداد شیرینی یا اسباب‌بازی مبلغ کمی پول و غیره سرقت چیزهای بزرگ
- هم سرقت کوچک هم سرقت بزرگ

سرقت در چه محلی انجام می‌شود؟ با چه کسانی انجام می‌شود؟

- جای دیگر خوش به تنهایی با دیگر بچه‌ها و بزرگسالان
- بعضی وقت‌ها خوش به تنهایی و بعضی وقت‌ها با دیگران هم در خانه هم در جای دیگر
- ۴- آیا مشکلی در خوردن دارد ندارد تا حدودی دارد کلاً دارد
- چیزهای خاصی را زیاد می‌خورد (مثلاً شیرینی یا بستنی) به اندازه کافی نمی‌خورد
- زیاد می‌خورد

موارد دیگر لطفاً توضیح دهید.

۵- آیا مشکلی در خوابیدن دارد؟ اگر بله است با مشخص کنید.

- بخواب رفتن بیدار شدن در طول خواب زود بیدار شدن هنگام صبح

اگر موارد دیگری هست توضیح دهید.

توصیف‌های زیر به مجموعه رفتارهایی مربوط می‌گردد که غالباً در کودکان مشاهده می‌شوند بعد از هر عبارت سه ستون قرار دارد.

- درست است تا حدودی درست است کلاً درست است
- اگر کودک قطعاً رفتاری را که توصیف شده است به میزان کمتری بروز می‌دهد یک ضربدر (X) زیر ستون کلاً درست است بکشید اگر کودک رفتاری را که توصیف شده به میزان کمتری بروز می‌دهد یک ضربدر (X) زیر ستون تا حدودی درست است بکشید.

اگر تا جایی که شما اطلاع دارید کودک رفتار مزبور را نشان نمی‌دهد یک (X) زیر ستون درست نیست قرار دهید. در مقابل هر عبارت فقط (X) بکشید:

درست است	تا حدودی درست است	کلاً درست است	
☐	☐	☐	۱ بسیار بی‌قرار است و نمی‌تواند برای مدت طولانی جایی بنشیند.
☐	☐	☐	۲ مرتب وول می‌خورد خوش را تکل می‌دهد
☐	☐	☐	۳ غالباً وسایل خود یا دیگران را خراب می‌کند.
☐	☐	☐	۴ غالباً با کودکان دیگر دعوا و کتک‌کاری می‌کند.

کاملاً	تاحدودی	درست	درست است	درست است	نیست
☐	☐	☐	☐	☐	۵ چندن مورد علاقه سایر کودکان نیست.
☐	☐	☐	☐	☐	۶ غالباً نگران لست نگرانی در مورد بسیاری چیزها دارد.
☐	☐	☐	☐	☐	۷ دوست دارد تنها باشند.
☐	☐	☐	☐	☐	۸ تحریک پذیر لست و زود از کوره در می رود.
☐	☐	☐	☐	☐	۹ غالباً غمگین و گرفته لست و زود از کوره در می رود.
☐	☐	☐	☐	☐	۱۰ پش و اقباض های غیر ارادی و ادا های مخصوص در چهره و بدن دارد.
☐	☐	☐	☐	☐	۱۱ غالباً نشت یا انگشت خود را می مکد.
☐	☐	☐	☐	☐	۱۲ غالباً ناخن ها یا انگشتانش را می جود.
☐	☐	☐	☐	☐	۱۳ اکثراً نقرمائی می کند.
☐	☐	☐	☐	☐	۱۴ نمی تواند بیش از چند لحظه روی چیزی تمرکز کند.
☐	☐	☐	☐	☐	۱۵ از اشیاء و موقعیت های تازه می ترسد و دوری می کند.
☐	☐	☐	☐	☐	۱۶ کودکی لست بهانه جو و مخصوص به خود.
☐	☐	☐	☐	☐	۱۷ زیاد دروغ می گوید
☐	☐	☐	☐	☐	۱۸ به سایر کودکان زورگویی می کند
					آیا مشکلات دیگری دارد؟

محل امضاء پدر
یا مادر

ارزیابی رفتاری راتر مخصوص کودکان

مایکل راتر

(فرم معلم)

نم کودک: سن: جنس:
مدرسه: کلاس: تاریخ:
نم تکمیل کننده پریش نلمه: سمت او:
سمت او:

چند مدت است این دانش آموز را می شناسید؟

روزی چند ساعت با این دانش آموز هستید؟

نوع کلاسی که شما در آن با این دانش آموز کار می کنید؟

عبارات زیر را بخوانید و ببینید هر يك از آنها تا چه حد در مورد این کودک صدق می کند، اگر عبارتی کلاً در مورد این کودک صدق می کند دور عدد (۲) خط بکشید اگر تا حدی صدق می کند دور عدد (۱) و اگر اصلاً صدق نمی کند دور عدد (۰) خط بکشید.

ردیف	متن سؤال	ندارد	تا حدودی	کاملاً	در این قسمت چیزی ننویسید
۱	در سر کلاس خیلی ناآرام بظلمی رسید طوری که اغلب در حل حرکت و جست و خیز است.	۰	۱	۲	
۲	وقتی روی صندلی نشست خود را تکل می دهد و مرتب روی صندلی جابجا می شود.	۰	۱	۲	
۳	غالباً لسیاب و وسایل مدرسه را می کشد یا دفترچه و کتاب دیگران را پاره می کند.	۰	۱	۲	
۴	اغلب با بچه های دیگر دعوا می کند.	۰	۱	۲	
۵	با همکلاسی های خود سازگاری ندارد.	۰	۱	۲	
۶	غالباً مضطرب و وحشت زده بظلمی رسید.	۰	۱	۲	
۷	دوست دارد تنها بازی کند.	۰	۱	۲	
۸	غالباً غمگین و ناراضی بظلمی رسید و به آسانی گریه می کند.	۰	۱	۲	
۹	زود از جا در می رود و عصبانی می شود.	۰	۱	۲	
۱۰	دارای انقباض ناگهانی، طولوار قالی یا پریش عضله یا تیک در چهره و بدن است.	۰	۱	۲	
۱۱	غالباً ناخن یا انگشت (نست و غیره) را می مکد.	۰	۱	۲	

ردیف	متن سؤال	ندارد	تاحدودی	کاملاً	در این قسمت چیزی ننویسید
۱۲	زیاد از مدرسه غایب می‌شود.	۰	۱	۲	
۱۳	زیاد گوش به حرف نیست اگر چیزی یا کاری از او خولسته‌شود با اکره انجام می‌دهد.	۰	۱	۲	
۱۴	غالباً توجه‌اش به آنچه که در کلاس می‌گذرد نیست.	۰	۱	۲	
۱۵	غالباً دروغ می‌گوید.	۰	۱	۲	
۱۶	گاهی چیزهایی را کش رفته (یا زدیده است).	۰	۱	۲	
۱۷	شلوارش را خیس یا کثیف می‌کند.	۰	۱	۲	
۱۸	دارای لکت زبل و یا اشکالات گفتاری دیگر است.	۰	۱	۲	
۱۹	با بچه‌های خانه‌سازگاری ندارد.	۰	۱	۲	
۲۰	از آمدن به مدرسه یا کلاس اکره دارد و اغلب با گربه و دعوا به مدرسه می‌رود.	۰	۱	۲	
۲۱	معمولاً خسته و کسل به‌نظر می‌رسد.	۰	۱	۲	
۲۲	اغلب اوقات کوشش می‌کند توجه معلم را جلب کند.	۰	۱	۲	
۲۳	رفتارش سریع تغییر می‌کند و غیرقابل پیش‌بینی است.	۰	۱	۲	
۲۴	در موقع حرف زدن یا درس پس دادن ترس و استیجابگی زیاد از خود نشان می‌دهد.	۰	۱	۲	
۲۵	گاهی بدون اجازه از مدرسه درمی‌رود.	۰	۱	۲	
۲۶	بچه ترسوئی است از چیز تازه می‌ترسد.	۰	۱	۲	
۲۷	بچه لجوج و بهانه‌گیری است از هر چیز ایراد می‌گیرد.	۰	۱	۲	
۲۸	غالباً از دردها و ناراحتی‌های بدنی شکایت می‌کند.	۰	۱	۲	
۲۹	والدین از بی‌ظرفی رفتار کودک در خانه به مدرسه شکایت می‌کنند.	۰	۱	۲	
۳۰	کوچک‌ترین سروصدای خارجی باعث بهم خوردن وقت و تمرکز و پرت شدن حواسش می‌شود.	۰	۱	۲	

www.mhrii.net

پرسشنامه مایکل راتر فرم معلم

پرسشنامه ارزشیابی معلم از رفتار کودک در سال ۱۹۶۷ توسط مایکل راتر و جهت تهیه ابزاری متناسب به منظور شناخت مشکلات رفتاری کودکان در مدرسه ساخته شده است (مهریار و همکاران، ۱۳۷۱). این پرسشنامه دارای ۲۶ ماده بوده که مهریار و همکاران با افزودن ۶ ماده جدید به آن و تبدیل چهار ماده به دو ماده به علت تشابه آنرا به یک پرسشنامه ۳۰ ماده ای تبدیل کرده اند (به نقل از خرامین، ۱۳۷۴).

پایایی پرسشنامه (فرم معلم)

این پرسشنامه دارای پایایی معتبر و شناخته شده علمی است (راتر و همکاران، ۱۹۷۵) در پژوهش اولیه که توسط راتر (۱۹۶۷) بروی ۹۱ کودک انجام گرفت، پایایی این پرسشنامه از طریق بازآزمایی به فاصله سیزده هفته در حدود $+0/85$ گزارش شده است. در پژوهش دیگری راتر و همکاران (۱۹۷۵) با بکار بردن روش دو نیمه کردن پرسشنامه پایایی حاصل را $+0/89$ گزارش کرده اند. در هر دو پژوهش سطح اطمینان $0/01$ بوده است (به نقل از خرامین، ۱۳۷۴). فروع الدین عدل (۱۳۷۲) با بکار بردن روشهای دو نیمه کردن و بازآزمایی ضریب همبستگی این پرسشنامه را به ترتیب $0/68$ و $0/85$ گزارش کرده است. در هر دو پژوهش سطح اطمینان $0/01$ بوده است.

اعتبار پرسشنامه (فرم معلم)

راتر و همکاران، ۱۹۷۵ این پرسشنامه را دارای اعتبار علمی قابل قبول می دانند. در پژوهش راتر (۱۹۶۷) روی ۹۱ کودک درصد توافق بین پرسشنامه و تشخیص روانپزشک را $76/7$ گزارش کرده که در سطح $0/01$ معنادار است. راتر و همکاران، (۱۹۷۵) در پژوهشی درصد توافق بین پرسشنامه و تشخیص روانپزشک را $61/5$ درصد گزارش کرده اند. در ایران پرسشنامه مذکور در پژوهشهای متعددی (همچون مهریار و همکاران ۱۳۷۱، ۱۳۶۱، سهرابی ۱۳۶۹، حاتمی ۱۳۶۹، خرامین، ۱۳۷۴) بکار رفته است. همچنین این پرسشنامه توسط مهریار و همکاران ۱۳۷۱، در شیراز هنجار یابی شده است.

نحوه اجرای پرسشنامه (فرم معلم)

این پرسشنامه توسط معلمان و مربیان کودک تکمیل می گردد و دارای دستورالعمل ویژه ای است. بعد از آموزش نحوه نمره گذاری (تکمیل پرسشنامه) از معلم یا مربی خواسته می شود تا عبارات را بخواند و با در نظر گرفتن مشاهدات ۳ هفته گذشته خود از کودک پرسشنامه هر کودک را نمره گذاری کند.

پرسشنامه مایکل راتر فرم والدین

این پرسشنامه شامل ۳۱ عبارت با سوال است. زمان لازم جهت نمره گذاری و تکمیل پرسشنامه بوسیله والدین حدود ۱۰ دقیقه می باشد. والدین بدون وجود ابزار خاص رفتارهای کودک را در ۱۲ ماه گذشته مد نظر قرار داده و مواد لازم را پاسخ می دهند.

پایایی و اعتبار پرسشنامه (فرم والدین)

راتر و اسمیت (۱۹۸۱) گزارش می کنند که پایایی بازآزمایی و پایایی درونی این مقیاس بسیار بالاست. همبستگی در یک مطالعه بازآزمایی با فاصله ۲ ماه ۰/۷۴ و همبستگی بین پدران و مادران ۰/۶۴ بوده است. در مطالعه ای وونگ (۱۹۸۸) ۱۲۴ کودک چینی را با دو گروه کودک مورد مقایسه قرار داد. نتایج پژوهش مذکور نشان داد که اگر چه تمامی موارد این پرسشنامه موجب تمایز بین بیماران و گروه کنترل نمی شود. اما نمره کل در مقیاس والدین و معلم بسیار رضایت بخش است و پرسشنامه قدرت خوبی برای تشخیص اختلالات دارد. فرگوسن و همکاران (۱۹۹۱) نشان دادند که معیارهای DSM-III-R که برای اختلال سلوک مشخص شده است. مانند آزار دیگران، تخریب اموال خود و دیگران، نافرمانی، دروغ گویی، دزدی و دعوا در پرسشنامه راتر گنجانده شده است.

در ایران صغری کریمی (۱۳۷۳) در پژوهشی بروی ۶۰ نفر گروه نمونه دختر و پسر زلزله زده زنجان نتایج راتر فرم والدین را با ارزیابی روانپزشک مقایسه نمود. حساسیت آزمون برابر با ۰/۹۷ و ویژگی برابر با ۰/۸۸ بوده است. اعتبار آزمون نیز از طریق موافقت پرسشنامه و تشخیص روانپزشک در پژوهش مذکور ارزیابی گردید. از ۳۶ کودکی که توسط پرسشنامه دارای اختلال تشخیص داده شده به روانپزشک ارجاع شدند ۳۴ نفر بیمار و ۲ نفر سالم بودند نتیجه این پژوهش نشان داد که میزان موافقت بین نظر روانپزشک و پرسشنامه بالاست. همچنین پایایی آزمون والدین بروی ۳۶ نفر از افراد نمونه را ۰/۹۲ گزارش کرده اند.

اجرای پرسشنامه فرم والدین

این پرسشنامه توسط والدین کودک (ترجیحاً مادر) نمره گذاری و تکمیل می گردد. ابتدا اسامی کلیه والدین دانش آموزانی که به عنوان گروه نمونه انتخاب شده بودند استخراج شد و از آنها خواسته شد که عبارتها را بخوانند و با در نظر گرفتن مشاهدات خود از کودک در سال گذشته پرسشنامه را در مورد کودک خود نمره گذاری کنند.

نحوه نمره گذاری پرسشنامه

در مقابل هر یک از ماده های پرسشنامه عدد ۰، ۱، ۲ و ۳ نوشته شده است. روش نمره گذاری به این صورت می باشد که اگر عبارتی در مورد فرد صدق می کند و بیانگر رفتار کودک است دور عدد (۲) در مقابل شماره مربوط به آن ماده خط کشیده شود. اگر عبارت فقط تا حدی درباره رفتار کودک معرف میباشد دور عدد (۱) و اگر ماده مذکور اصلاً درباره رفتار کودک صادق نیست دور عدد (۰) خط بکشید.

به این ترتیب عدد (۲) بیانگر اختلال رفتاری آن ماده مخصوص بوده و حاکی از این مطلب است که کودک مورد نظر علامت اختلال را به طور کامل دارد و عدد (۱) به این معنی است که آن ماده خاص تا حدودی درباره کودک صدق می کند و عدد (۰) نشانه عدم وجود علامت اختلال رفتاری بوده و حاکی از این موضوع است که آزمودنی مشمول موضوع آن عبارت نمی شود و اصلاً علائم اختلال رفتاری در او مشاهده نمی شود (مهریار و همکاران، ۱۹۹۲).

با توجه به این نمره گذاری در پرسشنامه تغییر یافته ۳۰ عبارتی دامنه نمرات ۰ تا ۶۰ خواهد بود. این پرسشنامه به ۵ زیر گروه طبقه بندی شده که هر گروه سوالات خاصی را در برمی گیرد. زیر گروهها و عبارات مربوط به آن عبارتند از:

۱- پرخاشگری و بیش فعالی: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰

۲- اضطراب و افسردگی: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰

www.mhmn.net

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۰۱/۱۳

۳-ناسازگاری اجتماعی: ۲۹،۱۵،۱۴،۱۳،۵،۳۰

۴-رفتار های ضد اجتماعی: ۲۸،۲۷،۲۵،۲۰،۱۶،۱۵،۱۲

۵-اختلال کمبود توجه: ۳۰،۲۳،۱۴،۲،۱

www.mhmn.net